

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Diaconia S. Agathae in Svbvra

Martinelli, Fioravante

Romae, 1638

Cap. V. An Ecclesia S. Agath[a]e in Subura semper fuerit Diaconia: Ac de varia eius denominatione.

urn:nbn:de:hbz:466:1-11177

morum conspicuam hanc D. Agathæ
ecclesiam testatur Antiq. lib. 2. agens
de Monte Quirinali.

C A P. V.

An Ecclesia S. Agathę in Su-
bura semper fuerit Diaco-
nia: Ac de varia eius
denominatione.

EA fuit antiquę Urbis Romę religio
erga D. Agatham, vt non tantum
altaria & oratoria, sed ecclesias etiam,
monasteria, & loca sacra ei erexerit &
ædificauerit, quarum vna in Regione
trans Tiberim, altera in Subura solum-
modo supersunt. Hęc appellatur à Diuo
Gregorio ECCLESIA: A Panuino,
PRIMA VRBIS ABBATIA, cuius
Abbas vnà cum nouemdecim reliquis
assistebat Romano Pontifici in Ara-
ma-

De Basil.
Later.

ma-

maxima Sacros. Basilicæ Lateranensis
 sacrificanti; & ab Othone Frisingensi
 Lib. 2. c. 7. vocatur MONASTERIVM, quod
 priùs alijs post Cardinales Diaconos &
 Presbyteros electioni Victoris Quarti
 Pseudopontificis obediuit. Nec ante
 annum Christi 1216. Diaconali titulo
 fuisse decoratam sequētibus argumen-
 tis probari existimo.

Anastasius Bibliothecarius, qui de
 pluribus sacris locis D. Agathæ dicatis
 sæpè verba facit, mihi videtur apertis-
 simè declarasse in Leone Tertio eccle-
 siam S. Agathæ in Subura diuersam
 fuisse ab eius Diaconia, dum dona
 vtrique ab eodem Pontifice collata sic
 enumerat.

S. Agathæ in Subura. *Et in Mona-*
sterio S. Agathæ Mar. super Suburam fe-
cit vestem rubeam alythinam habentem in
medio tabulam de chrysoclauo cum periclysi
de chrysoclauo. & paulo inferiùs.

Sed

Sed & in Monasterio S. Andreae, qui ponitur in Clivo Scauri, similiter fecit coronam ex argento puro pens. lib. quinque. Et in Monasterio B. Agathæ Mar. quod ponitur super Suburam similiter fecit. & infra ibid.

Immo verò & sarta tecta Basilicæ Beate Agathæ Mar. sitæ super Suburam, quæ præ nimia vetustate iam emarcuerant, noviter reparavit.

Diaconia S. Agathæ. Et in Diaconia S. Agathæ similiter fecit vestem de stauracium cum perichlysi de blattin. & infra.

Immo & in Diaconia S. Agathæ similiter fecit coronam ex argento pen. lib. quinque. & infra.

Porro in Diaconia S. Agathæ Mar. fecit ipse Sanctissimus Pontifex vestem albam holosericam habentem in gyro de tyrio, & in medio historiam Resurrectionis.

Cencius^a Camerarius, qui vixit an. 1216. meminit Diaconia^b S. Agathæ

^a In Bib.
 Vat. MS.
^b P. 146.

thæ

^c P. 153. thæ, Monasterij ^c S. Agathæ, & Eccle-
^d P. 147. siæ ^d S. Agathæ trans Tiberim.

Prouincialia aliquot (vbi Titulares & Diaconales Ecclesiæ recēsentur) impressa, & manuscripta peruetusta legi, & plerasq. Pontificiarum Bullarum subscriptiones Cardinalium obseruavi, nec reperire potui Diaconiam S. Agathæ appellatam vnquam fuisse de Subura, vel de Caballo, aut ad Equos marmoreos, aliòque cum adiuncto, vt Panuin. & Ciac. in suis de vitis Pontificum & Cardinalium commentarijs notarunt.

Nicolaus Seniorilis, qui vixit sub Martino V. anno circiter 1417. in suo de Urbis Ecclesijs tractatu, easdem in tres, vt ipsius verbis vtar, partitas distinguit, videlicet Sancti Thomæ Apostoli, SS. Duodecim Apostolorū, ac SS. Cosmatis, & Damiani. In prima S. Thomæ partita enumerat, inter alias, S. Bonosam, S. Agatham, & S. Chryzogonum, quæ

quæ sunt in Regione trans Tiberim .
 In secunda partita apud eundem habemus præ ceteris S. Stephanum de Equo marmoreo , S. Nicolaum de Oliueto , S. Ticianum , S. Agatham de Caballo , S. Mariam Magdalenam , & S. Susannam , quæ videntur esse sitæ in Colle Quirinali. In tertia recenset S. Vitalem , S. Andream , S. Mariam in Puteo Probe , S. Agatham , SS. Sergium & Bacchum in Subura , SS. Petrum & Marcellinum in Subura , & S. Salvatorem in eadem .
 Ex his clarè patet S. Agatham de Subura diuersam fuisse ab alia de Caballo ; sicuti etiam Monasterium S. Agathæ de Subura differre videtur ab eius Diaconia . Nec in tanta authorum taciturnitate datur locus inuestigandi huiusmodi veram , & antiquam Diaconiam , de qua Anastasius , & Cencius supra relati ; nisi forsan credere velimus illam esse , quã solo æquatã propè Amphitheatrũ

D Titu

Titi se vidisse testatur Ligorius, aut aliã de Caballo in Quirinali, cuius meminit Nicolaus Seniorilis in tertia partita; cuius ego nullum reperire vestigium, aut aliam menciónem apud authores potui.

Verùm cum nobis constet, post annum Christi 1216. nullam, præter hanc nostram, fuisse Diaconali titulo insignitam, & semper reperiatur hæc Diaconia S. Agathæ simpliciter, nec alio adiuncto notata, cogor affirmare Diaconalem titulum Pontificum auctoritate ad hanc nostram in Subura, cæteris sub inuocatione D. Agathæ præstantiorem, fuisse translatum.

Nec officit, Ecclesiam Sanctę Agathæ de Equo marmoreo, quam alij de Caballo appellant, quamq. diuersam à nostra superius ex Seniorili fuisse probavi, appellari Diaconalem à Panuino post dictũ tempus, qui Pyrrhum Gonzagam huius Diaconiæ Cardinalem

in

in secunda Clementis VII. creatione
 recēset: Nam Panuinius nullius autho-
 ritate nixus S. Agathæ Diaconiam nūc
 absoluto & proprio, nūc alienis adiun-
 ctis designato cognomine appellauit,
 & in retro creationibus Cardinalium
 nuspiā huiusmodi Diaconię mētionem
 fecit; post obitum verò Herculis Ran-
 gonis Gonzagam optasse eandem Dia-
 coniam affirmat, quam non amplius
 in Equo marmoreo vel de Caballo, sed
 simpliciter S. Agathæ nominat ad obi-
 tum eiusdem Gonzagæ; & certissimum
 est, Herculem Rangonem fuisse Dia-
 conum nostræ S. Agathæ in Subura,
 ibiq. sepultum, & illius in eadem suc-
 cessorem fuisse dictum Gonzagam.

Nec est opus in dubium retiocare,
 an Basilica vel Cœmeterium S. Agathę
 extra Portam Traianam siuè Aureliam
 siuè S. Pancratij, cuius meminit Ana-
 stasius in Symmacho, & Leone IV. fue-

rit hæc Diaconia; Nam Diaconiæ, quibus præerant Cardinales Diaconi, erant loca intra Urbem per Regiones distincta ad egenis necessaria subministrandum, ex quarum numero non potuit hæc esse extra Urbem. Idem asserere possumus de alijs apud ^a Aphrici, in Monasterio ^b Tépuli, trans ^c Tiberim, & in ^d Posterula, cū non ad Equos maritimos, aut in Subura, sed alio nomine appellatas, alijsq. in Regionibus sitas Anastasius asseueret. Ceterum laudabili antiquo more nunquam dimittendi semel acceptum Tituli seu Diaconiæ locum, & nomen perturbato, inualuit vsus erigendi Diaconias in Titulos, & è contra; vt accidit Diaconiæ S. Agathæ, quam omnium primus Titularem creauit, & concessit Bartholomæo Martino Alexander VI. Mox Diaconatui restituit Leo X. eamq. concessit Herculi Rangoni, & Paullus III.

Tibe-

^a Anast. in
Leon. IV.

^b Ibid.

^c In Gre-
gor. II.

^d In Be-
ned. III.

& Nic. I.

Tiberio Crispo, qui sub Iulio III. translatus ad ordinem Presbyterorum eandem Diaconiam retinuit denuò in Titulum euectam. Sixtus V. ut Diaconiã contulit Card. Hieronymo Matthæio, & Gregorius XV. ut Titulum M. Antonio Gozadino, & Octauio Rodolphio. Tandem sub V R B A N O VIII. qui nunc feliciter Ecclesiæ Dei præest, ut Diaconiam veteri more obtinuerunt Eminentissimi DD. FRANCISCVS & ANTONIVS CARDD. BARBERINI.

C A P. V I.

De fundatione, Consecratione, restauratione, & excellentia Diaconiæ
S. Agathæ.

Templi huiusce ædificationem leuibus valdè coniecturis Constan-

D 3 tino